

Grøn stær, blir' man blind af det?

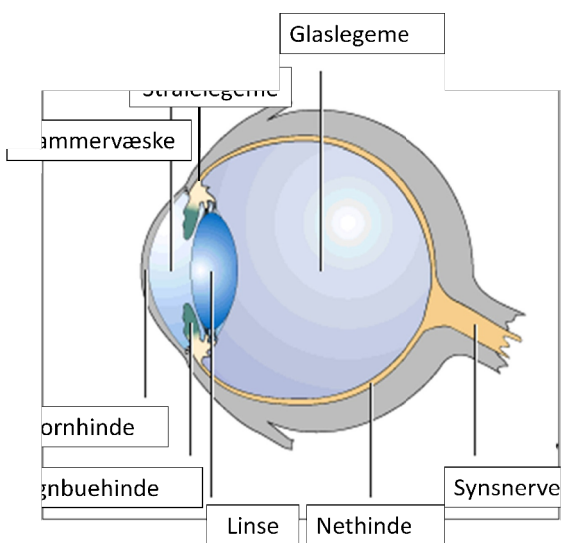
Af Miriam Kolko

I mange tilfælde bliver grøn stær opdaget på et tidspunkt, hvor sygdommen er fremskreden. Selvom der desværre ikke findes en helbredende behandling af grøn stær, kan opstart af behandlingen på et tidligt tidspunkt bremse forværring af sygdommen og på den måde i langt de fleste tilfælde forhindre blindhed.

Hvad er forskellen på grøn og grå stær?

Grøn stær er en af de hyppigste årsager til blindhed i ældrebefolkningen. Mange ved, at grøn stær er en "farlig", synstruende øjensygdom. Der hersker dog ofte tvivl omkring forskellen på grøn og grå stær.

For at forstå forskellige øjensygdomme skal man have et kendskab til øjets opbygning. En forståelse af øjet kan opnås ved at sammenligne øjet med et gammeldags kamera, som består af en forreste del, optikken, og en bagerste del, filmen. Optikken i øjet kan groft inddeles i hornhinden og linsen, mens filmen i

kameraet er nethinden, som ligger som et tapet på øjets bagerste væg. For at få et skarpt billede skal både optik og film fungere.

Ved grå stær er linsen i kameraet uklar og der kan derfor ikke komme lys ind på nethinden. Ved en grå stær-operation skiftes linsen "forruden pudses", og lyset kan nu passere frit ind til nethinden. Ideen om øjet som et kamera er

naturligvis en grov simplificering, der ikke tager højde for, at et egentligt

billede kun dannes ved kommunikation med synsbarken i hjernen.

Ved grøn stær er det netop denne kommunikation, som er svækket. Kommunikation foregår via synsnerven, ledningen fra øje til hjerne. Således omdanner nethinden lysimpulser til nervesignaler, som derefter sendes via synsnerven til hjernen, hvor den egentlige billeddannelse foregår. Ved grøn stær er synsnerven således svækket og i svære tilfælde kan det medføre blindhed.

Alle former for grøn stær skyldes en ubalance i øjentrykket, som sekundært medfører svækkelse af synsnerven. Ved udtalt skade på synsnerven vil der komme udfald i synsfeltet.

Hvilke symptomer giver grøn stær?

Grøn stær er en snigende sygdom, som oftest ikke giver symptomer. Først når sygdommen er meget fremskreden, fornemmes et synsfeltsudfald. Synsfeltsudfaldet kan opleves som tiltagende usikkerhed ved trappegang (patienten kan ikke se det nederste trin) eller tiltagende besvær ved at finde tabte ting på gulvet. Mange tror, at man får sorte skygger i synsfeltet ved grøn stær. Det er ikke tilfældet. Tværtimod kompenserer hjernen for det mangelende synsfelt ved at “fylde ud” og dermed give indtryk af, at synet er helt normalt (se billede).

Billederne viser normalt synsfelt (tv) og synsfelt ved glaukom (th). Billeder er fra “Information om glaukom (grøn stær)” ved overlæge Susanne Krag.

Hvor mange har grøn stær, og hvornår bør man blive undersøgt?

To til fem procent af den danske befolkning lider af grøn stær, og man mener at kun halvdelen af alle med grøn stær er blevet diagnosticeret. Da grøn stær uden behandling er synstruende, er det vigtigt at opspore patienter, som er disponeret til at få sygdommen. Den største risikofaktor er arv. *Har man familie med grøn stær bør man som tommelfingerregel blive kontrolleret fra 40 års alderen.* Ud over arv øger andre øjensygdomme som fx retinitis pigmentosa, nærsynethed og den hormonbetingede øjensygdom (Thyreoida-associeret orbitopati) også risikoen for udvikling af grøn stær.

Hvorfor er der for højt tryk i øjet ved grøn stær?

Øjentrykket opretholdes ved en konstant strøm af øjenvæske (kammervæske), som produceres i strålelegemet og forlader øjet gennem øjets afløb. For at lette

forståelsen kan øjet kan sammenlignes med en håndvask, hvor der konstant løber vand fra vandhanen, som så skal tømmes gennem håndvaskens afløb. For at undgå en tilstoppet håndvask, skal der være en balance mellem det vand, som rinder fra vandhanen og det vand som drænes via afløbet. Opstår der en ubalance pga fx tilstoppet afløb stiger vandstanden i håndvasken. I øjet vil en ubalance skabe forhøjet tryk. Et akut forhøjet tryk kan medføre øjeblikkeligt synstab, mens et gradvist opstået for højt tryk er usundt for øjets synsnerve, som langsomt svækkes.

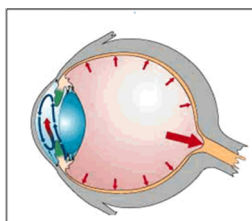
Forskellige former for grøn stær

Åbenvinklet grøn stær

Der findes flere forskellige former for grøn stær, som kan underinddeles i grupper. Den mest almindelige undergruppe i Danmark kaldes åbenvinklet grøn stær. Den åbne vinkel refererer til, at øjets afløb ser åbent ud. Ved den form for grøn stær svækkes synsnerven gradvist. Selvom afløbet umiddelbart synes åbent er der en hvis modstand, som over tid giver et for højt tryk.

Akut grøn stær

En anden undergruppe kaldes akut grøn stær. I denne undergruppe af grøn stær finder man et snævert afløb, som let vil kunne stoppe til/lukke. En akut aflukning af øjets afløb kan medføre varigt synstab. Det er derfor vigtigt at iværksætte behandlingen med det samme. Akut grøn stær giver et øjeblikkeligt højt tryk, som medfører smerte, synssløring, rødt øje og kvalme. Igen kan man billedligt sammenligne akut grøn stær med en håndvask, hvor afløbet er stoppet til og vandstanden stiger. Hvis man får konstateret snævre afløb, kan man forebygge en akut vinkellukning ved enten medicin eller laserbehandling.

Akut vinkellukning kan sammenlignes med en akut tilstoppet håndvask (tv). Ved akut trykstigning forplanter trykket sig i hele øjet og skader synsnerven (th).

Sekundær grøn stær

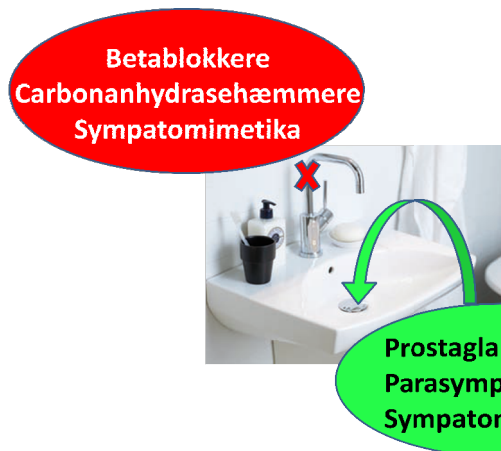
Grøn stær kan opstå sekundært til andre øjensygdomme. Sekundær grøn stær kan i nogle tilfælde give smerter mens den i andre tilfælde er snigende uden tydelige symptomer. Eksempler på øjensygdomme, som kan give sekundær grøn stær er regnbuehindebetændelse eller en blodprop i nethinden. Traumer mod øjet eller behandling med binyrebarkhormon er andre situationer, som kan medføre sekundær grøn stær.

Medfødt grøn stær

En sidste gruppe er medfødt grøn stær. I denne undergruppe er udviklingen af øjets afløb mangelfuld. Behandling af medfødt grøn stær adskiller sig fra de øvrige undergrupper, da barneøjet er mere eftergiveligt og dermed vil vokse, hvis trykket er for højt.

Hvordan behandles grøn stær?

Den primære behandling af grøn stær er tryksenkning. Helt overvejende består den tryknedsættende behandling af øjendråber. En forståelse for øjendråbernes virkning kan fås ved den tidligere anvendte sammenligning med håndvasken. Således virker

nogle øjendråber ved at skrue ned for vandet i vandhanen, dvs., nedsætte produktionen af kammervæsken, mens andre virker ved at bedre afløbet. Mange patienter med grøn stær bruger flere forskellige øjendråber, hvilket kan være svært at håndtere. Det er derfor utrolig vigtigt at snakke med

Eksempler på grupper af øjendråber, som enten nedsætter produktionen af kammervæske eller bedre afløbet.

øjenslægen om, hvordan behandlingen kan tilpasses hverdagen på bedste vis. *Det er ikke en skam, hvis man ikke kan*

få den hyppige øjendrypning til at hænge sammen. Det er derimod vigtigt at gøre øjenslægen opmærksom på problemet, så alternative behandlingsmuligheder som laserbehandling og kirurgi kan overvejes.

Hvordan ved man om behandlingen er tilstrækkelig?

Hvis man har fået konstateret grøn stær er regelmæssige kontroller hos øjenlægen nødvendige resten af livet. Øjenlægen vil ved hver kontrol tjekke øjentrykket og regelmæssigt fotografere synsnerven og foranstalte en synsfeltundersøgelse. Ved at sammenligne fotografier af synsnerven og synsfelter fra tidligere vil øjenlægen kunne vurdere, om der er sket en forværring af sygdommen.

Hvordan opnås yderligere information om grøn stær?

For yderligere information omkring grøn stær henvises til Dansk Glaukom Forening www.glaukom.dk eller folderne: “ Information og glaukom (grøn stær)” ved Susanne Krag eller “Grøn stær (glaukom)” ved John Thygesen og Carsten Edmund.